

نقدی بر کتاب

«نقد و بررسی گزارش‌های زندگانی پیش از بعثت پیامبر ﷺ»

مصطفی بیگ محمدی^۱

چکیده

این مقاله فصل اول از کتاب «نقد و بررسی گزارش‌های زندگانی پیش از بعثت پیامبر ﷺ»^۱ یعنی اخبار پیش از تولد پیامبر ﷺ را مورد بررسی سندی و محتوایی قرار داده است. نویسنده کتاب بر اساس این دو (سندی و محتوایی) ملاک به جعلی بودن و کذب بودن عموم اخبار بشارات حکم کرده است. از نتایج این مقاله می‌توان به جامع‌نگری بر اعتبار اقوال مورخان در دوران پیش از بعثت، بیان تعارض در کلام مؤلف کتاب، اعتباربخشی بر روش وثوق صدوری، توجه به شبکه روایات، تأیید اخبار از طریق وثوق صدوری و موارد دیگر اشاره کرد. روش این مقاله توصیفی و تحلیلی بوده است.

واژگان کلیدی: پیش از بعثت، خوارق عدالت، ارهاص، وثوق صدوری، وثوق سندی.

۱. سطح ۴، رشته تاریخ و سیره پیامبر اعظم ﷺ.

مقدمه

جامع‌ترین اثر موجود در موضوع اخبار پیش از تولد پیامبر ﷺ کتاب «نقد و بررسی گزارش‌های زندگانی پیش از بعثت پیامبر ﷺ» انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی توسط حجت‌الاسلام دکتر رمضان محمدی است. این اثر از جهت روش پژوهش، گزارشی تحلیلی است. در بیان مصادر اولیه روایات، راویان، بررسی اسناد و طریق شکل‌گیری فضای صدور روایات کوشش فراوانی شده است. این اثر، اخبار پیش از تولد پیامبر ﷺ را مورد بررسی سندی و محتوایی قرار داده و بر اساس این دو ملاک به جعلی بودن و کذب بودن عموم اخبار بشارات حکم می‌کند.

نویسنده این رساله در صدد پاسخگویی به اشکالات و دلایل ذکر شده است. زمینه‌های بررسی روایات تاریخی قبل از بعثت، آشنایی با روایات زندگانی پیش از بعثت رسول خدا ﷺ و دیدگاه محققان معاصر درباره زندگانی قبل از بعثت پیامبر ﷺ عنوان سه فصل این کتاب را تشکیل می‌دهند. پیشینه پژوهش پیرامون این موضوع بیشتر بیان گزارشات در دوران زندگی پیامبر ﷺ مربوط به کتب تاریخ و سیره است. تقریباً همه کتبی که به پیش از بعثت پرداخته‌اند، این اخبار را ذکر کرده‌اند، اما نگاه انتقادی و نقد گونه ندارند.

در مقدمه این اثر آمده است:

«زندگی پیامبر اکرم ﷺ یکی از محورهای اساسی و نخستین موضوعات تاریخ نگاری در اسلام است که خود به دوره‌هایی تقسیم می‌شود و یکی از آنها، زندگانی پیش از بعثت آن حضرت است که گاه با روایات و اخباری ساختگی یا نه چندان صحیح پیوند خوده است. این پژوهش بر آن است تا گزارش‌های موجود را شناسایی کرده و بر اساس اصول و روش ارزیابی و تحلیل، میزان

اعتبار و اتقان آنرا سنجیده و به نقد بکشد. کتاب «نقد و بررسی گزارش‌های زندگانی پیش از بعثت پیامبر ﷺ» تألیف «رمضان محمدی» به همت نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی در ۲۴۸ صفحه چاپ شده است. نگاه دقیق و نوآوری‌های جدید این کتاب در مصدربابی اخبار قابل تحسین می‌باشد و با مطالعه کتاب می‌توان پی به زحمات فراوان مؤلف محترم برد. با توجه به وارد بودن اشکالاتی بر این کتاب به ناچار به تحلیل و نقد بخش‌های مرتبط خواهیم پرداخت، تا تکلیف آثار دیگر نسبت به این موضوع مشخص گردد.

محمدی بیان می‌دارد: اخبار مربوط به قبل از بعثت پیامبر اکرم ﷺ دچار ضعف سندی هستند. بخش اعظم روایات این راویان در برابر مکتب اهل البیت ﷺ صادر شده است. بدون شک این قسم از روایات بلای دین و دنیای مسلمین بوده و بر اساس توهم و برداشت‌های شخصی و غیره دست به تحریف دین اسلام و تاریخ مسلمین زده‌اند. اخبار زندگی پیامبر اکرم ﷺ قبل از بعثت از طریق محمد بن اسحاق نقل شده و او مبتکر تدوین تاریخ انبیاء ﷺ در فرهنگ اسلامی است. اگرچه در تورات و انجیل به طور جزئی و تفصیل به موضوعات تاریخ و قصص انبیاء و سرگذشت پیشینیان پرداخته شده است. با رجوع به کتاب «المبتداء والمبعث و المغازی» این موضوع مشهود است که در قرآن این‌گونه نیست و بیشتر ابعاد تربیتی و عبرت‌های تاریخی داستان‌ها به چشم می‌خورد. استاد محمدی پنج نوع از روایاتی که پیرامون اخبار قبل از تولد پیامبر ﷺ مربوط است، را مورد بررسی قرار داده و این اخبار را جعلی و غیر قابل استناد می‌داند. این اخبار عبارت‌اند از:

۱. اخبار کاهنان؛

۲. رویدادهای زمان ولادت پیامبر اکرم ﷺ؛

۳. روایت سیف بن ذی یزن؛

۴. پیشنهاد ازدواج خواهر ورقه بن نوفل؛

۵. معجزات پیامبر ﷺ در شکم مادرشان حضرت آمنه علیها السلام.

از این رو به صورت مختصر به نقد بعضی از استدلال ایشان پرداخته می شود.

الف: اخبار کاهنان (سطیح و شق)

کهنات در لغت به معنای پیش گویی است که رابطه ارواح بشری با جن و شیاطین و کسب خبر درباره حوادث آینده است. کهنات گری در میان عرب قبل از اسلام معمول بوده و در میان اعراب جایگاه ویژه ای داشته است. پیشگویان محل مراجعه مردم بوده اند. روایت هایی از ائمه معصومین علیهم السلام دال بر عدم توجه به اخبار کاهنان و تصحیح آن ها وجود دارد. روایت هایی که در کتاب ابن اسحاق و دیگران درباره زندگی قبل از بعثت پیامبر ﷺ وارد شده، هجده مورد است. روایات محمد ابن سعد مرسل است و پادشاه یاد شده مجعول است. علت جعل روایات به خاطر نشان دادن اهمیت یمن بر حوادث صدر اسلام است. جواد علی در این خصوص بیان می دارد: سطیح و شق دو کاهن جاهلی بودند که به خاطر وجود اخبار محدود از آن ها خرافات سازی شده. هاشم معروف؛ اخبار کاهنان چون سطیح و شق با اسطوره سازی عجیب بوده و حکایت های سطیح را بی اساس و دارای اشکال می دانند زیرا؛

۱. در کتب مختلف به صورت های گوناگون آمده؛

۲. سند مرسل دارند؛

۳. فرقه های اسلامی برای شرعی نشان دادن حکومت های خلفای راشدین

آنها را ساختند که از خلفای بنی امیه متنفر بوده اند.^۱

۱. محمدی، رمضان، نقد و بررسی گزارش های زندگانی پیش از بعثت پیامبر ﷺ، ص ۶۳.

نقد: روایت‌هایی که از محمد بن مسلم از امام محمدباقر علیه السلام از کتاب تفسیر علی بن ابراهیم می‌آورد که امام محمدباقر علیه السلام فرمودند: خبر ولادت حضرت موسی علیه السلام از طریق بنی اسرائیل به فرعون رسیده بود.

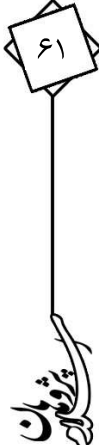
۱. اشکالی ندارد که خبر تولد موسی علیه السلام از طریق بنی اسرائیل و هم از طریق کاهنان به فرعون برسد.

۲. ایشان اجمالاً قبول می‌کنند اخبار مربوط به کاهنان و مخصوصاً سطح را، ولی محدوده قبول اخبار کاهنان را معلوم نمی‌کند. در مجامع روایی شیعه اخبار فراوان در مورد کاهنان و کهنات وجود دارد که کلام آنها را رد کرده‌اند و بر عدم پذیرش آنها تصریح شده، این دلیلی بر وجود کاهنان و علم کهنات می‌باشد. روایت‌هایی فراوان داریم که قبل از میلاد پیامبر خاتم صلوات الله علیه کاهنان از طریق اجنه اخبار را اخذ می‌کردند. بعد از پیامبر خاتم صلوات الله علیه و میلاد ایشان این اخبار دچار اختلال شده و این دلیل بر وجود علم کاهنان است. اگر افسانه‌سازی‌هایی از طریق عوام به اخبار کاهنان اضافه شده دلیل بر رد و کذب اصل این چنین اخباری نمی‌باشد.

ب: رویدادهای هنگام ولادت پیامبر ﷺ

۱. رویدادهای هنگام ولادت پیامبر خاتم صلوات الله علیه نیمی از آنها از طریق؛ کعب الاحبار، وهب بن منبه و افراد مجهول نقل شده است و ناقلان به هیچ وجه، زمان ولادت آن حضرت را درک نکرده‌اند، تاریخ یعقوبی اولین مصدر این اخبار است که به صورت مجمل و بدون تفصیل و حتی سند، آنها را نقل کرده است. کتب بعدی این اخبار را مشتت و مختلف بدون درج محتوای واحد نقل کرده‌اند. بعد از یعقوبی در کتب بعد از او نقل شده است.

۲. این اخبار هم در زمان ولادت پیامبر صلوات الله علیه هم زمان بعثت حضرت ذکر شده است.

۳. چرا اخبار مربوط به ایوان مدائن و خوارق مربوط به سرزمین فارس در متون و اخبار ایران باستان نیامده، در صورتی که در آثار مکتوب هر عصر چنین اخبار مهمی ذکر می‌شود.

نقد:

۱. روایت امام صادق علیه السلام در کتاب امالی شیخ صدوق رضی الله عنه دیده نشده است. این روایت موافق اخبار متواتر عامه می‌باشد.

۲. اشکالی ندارد این اخبار در زمان ولادت پیامبر صلی الله علیه و آله رخ داده باشد و هم زمان بعثت حضرت صلی الله علیه و آله.

۳. متکلمین فریقین به این خبر اعتماد کرده و ارهاص در علم کلام مؤید این حدیث است. فلسفه ارهاص فراهم کردن زمینه نبوت می‌باشد. خداوند برای فراهم شدن زمینه بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله با کار خارق العاده شرایط را برای نبوت ایشان آماده فرموده است. نفی ارهاص همگامی با مستشرقان مغرض می‌باشد. رژی بلاشر معتقد است که: هنگام ولادت پیامبر صلی الله علیه و آله، مادرش آمنه به سبب از دست دادن همسر در تیره بختی به سر می‌برد و تولد پیامبر صلی الله علیه و آله خیلی طبیعی و عادی سپری شد؛ اما سیره و نوشته‌های مدح‌آمیز برای جبران این گمنامی، معجزاتی را خلق کرده‌اند که در گوشه و کنار جهان تولد پیامبر صلی الله علیه و آله را نوید می‌داد.

بلاشر می‌نویسد: «ارهاصات» در مورد اتفاقاتی نظیر تجلی نوری در شرق و غرب عالم، فرو ریختن کنگره‌هایی از کاخ خسرو پرویز در تیسفون، خاموش شدن آتشکده‌ها در ایران و غیره که بسیاری از آن‌ها در ادبیات مسیحی یا افسانه‌های بودایی نیز دیده می‌شوند. پس ارهاص افسانه‌ای بیش نخواهد بود.

ج- روایت سیف بن ذی یزن

۱. به‌خاطر اختلاف در روایات، روایت‌ها را قابل جمع نمی‌دانند.

۲. سند روایت ضعیف است.

نقد:

۱. تواتر جبران ضعف سند می‌کند.
۲. در زمان اختلاف روایات قدر متیقن اخذ می‌شود.
۳. ایشان می‌گویند با توجه به نقل‌های موجود می‌توان نتیجه گرفت که اصل ماجرای سیف بن ذی یزن اگر پذیرفته شود، وجه داستانی شدن آن جای انکار ندارد. این جمله نشان از قبول اجمالی است که در چند سطر قبل رد کردند، که نشان از تعارض دارد. نویسنده نظر نهایی خود را درباره این خبر به صراحت بیان نمی‌کند. نویسنده کتاب خود به تحلیل از این خبر توسط دو عالم بزرگ می‌پردازد که بیانگر صحت این اخبار هستند.

۱. برداشت شیخ صدوق رحمته الله از این روایات، شهرت پیامبر ﷺ قبل از بعثت (تولد) است.
۲. نجم‌الدین عسکری از این روایات ایمان جناب ابوطالب رضی الله عنه را اثبات می‌کند.

د- خواهر ورقه ابن نوفل و پیشنهاد ازدواج به پیامبر ﷺ

خواهر ورقه ابن نوفل پیشنهاد ازدواج به پدر پیامبر ﷺ، عبدالله که نوری در پیشانی ایشان دیده بودند، داد.

۱. تزلزل روایات را به خاطر متن، مخالف با زیارت جامعه کبیره که اهل بیت علیهم السلام در اصلاب شامخه و ارحام مطهره هستند مخالف می‌داند.
۲. خواهری برای ورقه بن نوفل ثبت نشده است.
۳. برای این زن که خواهر ورقه ابن نوفل می‌باشد، شش نام ثبت گردیده است.

نقد:

۱. این نور حتی در وجود سیمای عبدالمطلب بوده و زمانی که نزد ابرهه می‌رود، گزارش شده است.

۲. تزلزل روایت به خاطر متن مخالف با اصلاب الشامخه و ارحام مطهره ولو این که این ها مسیحی بودند و اهل کتاب بودن، اصلاب شامخه نباید داشته باشند و ارحام مطهره نیستند؟ روایتی که بیان می کنند ابوبکر جد امام صادق علیه السلام است، چگونه جواب داده خواهد شد؟ در خصوص اشکال خواهر ورقه، باید گفت: یکبار مولف محترم می فرمایند: خواهر ورقه ابن نوفل اسمی برایش ثبت شده و باز می فرمایند شش اسم ثبت شده، بین ثبت نشدن اسم و شش اسم ثبت شدن، تعارض در نقل مطلب است. شاید این شش اسم به خاطر تصحیف در مصححان یا عدم ضبط راویان بوده است.

۶۴

هـ - ولادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و معجزات ایشان در شکم حضرت آمنه علیها السلام

این روایات را ابن اسحاق از عبدالعزیز بن عمران راوی این حدیث متروک الحدیث است.^۱ طریق دیگر این روایت از کعب الاحبار و ابوغزیه نقل شده که هر دو ضعیف هستند. بعضی از مورخین هشت دلیل بر جعلی بودن این اخبار بیان می کنند.^۲

نقد:

اولاً؛ تعدد اخبار و کثرت نقل های این واقعه دال بر متزلزل بودن و جعلی بودن نیست، بلکه نشان از تواتر دارند. روش نویسنده کتاب در مواقعی که تعداد گزارش ها واقعه ای زیاد است که بیانگر، در کمین بودن افراد مختلف برای نکاح جناب عبدالله و انتقال نور به آنها را بیان می کنند، باید از جعلی بودن و عدم اعتماد تنزل کرده و به این جمله بسنده کند. اگر اصل ماجرا مورد تأیید باشد، داستانی شدن آن جای انکار ندارد. همان گونه که در خبر سیف بن ذی یزن ص ۸۰ و سطحی تصریح به این مطلب دارند.^۳

۱. محمدی، رمضان؛ نقد و بررسی گزارش های زندگانی پیش از بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله، ص ۹۳.

۲. همان، ص ۹۴.

۳. همان، ص ۱۵۹.

ثانیاً؛ برخی از مورخین با این فرض که از یک واقعه، چند گزارش نقل شده است، دچار اشتباه شده‌اند و نتیجه تزلزل و جعل را به این خبر داده‌اند. چه اشکالی دارد که زنان متعدد در کمین صید جناب عبدالله نشستند و اخبار هر یک به شکل خاص نقل شده باشد.

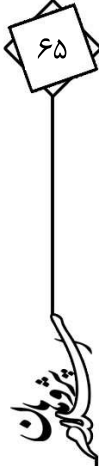
محمدی این پنج قسم از روایات را جرح کرده است که تزلزل در نقد این احادیث وجود دارد:

۱. برخی از روایات را گاهی رد کرده است و در جای دیگر اجمالاً پذیرفته است. دامنه پذیرش مشخص نشده اگر چه از نظر سند مورد رد واقع شده که این امر در کتاب فراوان به چشم می‌خورد و باعث کلافه شدن خواننده نسبت به نتیجه نهایی می‌گردد. خبر سیف بن ذی یزن و سطح کاهن تصریح به این مطلب دارند.^۱

۲. در علم رجال و درایه همگان واقف بر این نکته مهم هستند که ضعف سند دلیل بر کذب خبر نیست. طبق این اصل، برای بررسی صحت یا کذب روایت عالمان علم رجال از طریق قاعده وثوق صدوری بر وثوق سندی استدلال می‌کنند. این موضوع از طریق علم درایه و شبکه‌سازی احادیث به دست می‌آید. روش بررسی روایات از طریق وثوق صدوری نسبت به طریق وثوق سندی از پیچیدگی فراوان برخوردار است. صرف توجه به سند نمی‌توان به کذب روایتی حکم کرد. در سطور بعدی به این موضوع اشاره می‌گردد. بر اساس ملاک وثوق سندی به این اتفاقات نگاه شده است.

۳. اگر این اخبار از طریق مسلمان‌نماهایی چون ابوهریره، کعب الاحبار، وهب بن منبه و دیگران نقل شده باشد دلیل بر کنار گذاشتن نداریم؛ زیرا علم

۱. همان، صص ۸۰ و ۱۵۹.

صاحب خانه نسبت به خانه خود از دیگران بالاتر است. این افراد اخبار خود که اهل کتاب بودند را به مسلمانان منتقل کرده‌اند و می‌دانند که چه اخباری از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و دین خاتم در متون خود به آنها اشاره شده است. ما از آنها این قسم را می‌پذیریم. منشأ اعتماد مسلمانان به اخبار یهودیان مسلمان شده (مسلمان نماها) دارای پایه‌های محکم اعتمادسازی روانی است. گزارش‌های این افراد از دین قبلی خود باعث جلب اعتماد بین مسلمین گردید، تا اخبار کذب فراوان خود را طبق این زمینه‌سازی بر مسلمانان غالب کنند. نباید فراموش کرد که قصه‌سازی این افراد پیرامون انبیاء سلف و دین آنها که باعث هتک آنها شده را نخواهیم پذیرفت و در برابر این اخبار سراسر کذب ایستادگی خواهیم کرد. اما اخباری که مخالف آیات و روایات صحیح نبوده و با عقل نیز مخالف نیستند را می‌پذیریم. رد این احادیث و اخبار منطقی به نظر نمی‌رسد، احتمال وجود یک خبر صحیح در میان اخبار کذب و جعلی، غلط بودن این برخورد را نمایان می‌کند. قبول اخبار این اشخاص به صورت مجموعی نیز به خاطر علم به بغض و در خدمت حاکمان جور نیز غلط می‌نماید. برخورد منطقی چاره این سؤال خواهد بود. نه به خاطر راویان، بلکه بر اساس ملاک و معیارهایی محتوای اخبار و احادیث می‌توان نسبت به صحیح بودن و یا غلط بودن اخبار حکم کرد. به عبارت دیگر صرف نظر از سند و رجال اخبار و احادیث، تشخیص درست یا غلط بودن، بستگی به محتوای این اخبار دارد. ملاک تحلیل محتوا بر اساس قرآن، روایات صحیح و عقل می‌باشد.

بخشی از موضوع رساله در کتاب تحلیل اخبار پیش از بعث پیامبر صلی الله علیه و آله اثر رمضان محمدی است. طبق نظر ایشان عموم این اخبار از جهت سند ضعیف بوده و قابل استناد نیستند. ایشان برخی از اخبار پیش از تولد را اجمالاً قبول دارند، اما محدوده این باور را بیان نمی‌کنند. در کتاب خود بیان می‌دارد؛

رویدادهای هنگام ولادت پیامبر ﷺ دارای سند صحیح نیستند نیمی از آن‌ها از طریق کعب الاحبار، ابوهریره، وهب بن منبه یا افراد مجهول نقل شده که ناقلاًن به هیچ وجه، زمان ولادت آن حضرت را درک نکردند از میان مورخان اولین بار این اخبار را یعقوبی نقل کرده است که سندی برای اخبار خود بیان نکرده است. معجزاتی مثل: رانده شدن شیطان، افتادن ستارگان، زلزله، فروماندن جادوگران، کهنه و شیاطین، ترک خوردن ایوان کسرا و افتادن سیزده کنگره، خاموش شدن آتشکده فارس بعد از هزار سال، خواب دیدن موبد موبدان شتران که از دجله عبور می‌کنند و به سرزمین آن‌ها می‌آیند، این روایات به رغم داشتن طریق واحد به صورت‌های مختلف نقل شده‌اند، مروج‌الذهب، تاریخ طبری، کمال‌الدین، دلائل النبوة ابونعیم اصفهانی، دلائل النبوة ابوالحسن ماوردی، دلائل النبوة بیهقی در المنتخب فی تاریخ الأمم و الملوک ابن جوزی، الوفا به احوال المصطفی ابن جوزی، البدایه و نهایه ابن کثیر، اعلام الوری طبری و دیگر آثار به این اقوال اعتماد کرده و در تاریخ خود ذکر کرده‌اند.

استاد رمضان محمدی اخبار کهنات را فی الجمله می‌پذیرد، اما بالجمله نمی‌پذیرد. ایشان مشخص نمی‌کنند که چه مقدار از این اخبار قابل اعتماد و چه مقدار غیرقابل اعتماد هستند. دقت در نقل اخبار تاریخی ضروری است، اما این دقت نباید باعث از بین رفتن تراث تاریخی مسلمین گردد. برخی از مورخان معاصر، نقل اخبار و احادیث تاریخی که راویان ضعیف در آنها به چشم می‌خورد را کنار گذاشته‌اند. دلیلی بر کذب همه نقل‌های تاریخی نیست. توجه به تاریخ اسلام برای خارج شدن از بعضی از ابهامات، احتمالات و بن‌بست‌های کور تاریخی نیازمند استفاده از همه تراث اسلامی است و این به معنای قبول تمام اقوال نیست. مستند نبودن نمی‌تواند دلیل بر کذب خبری باشد. شاید خبری صحیح، اما بدون سند باشد.

در علم فقه بعضی از اخبار وجود دارد که سند صحیحی ندارند، اما فقها با دقت نظر آن اخبار را می‌پذیرند و به اصطلاح ما در علم تاریخ کاسه داغ‌تر از آش نباید باشیم. علم فقه که بستگی به اعمال عبادی و تشریح مسائل دینی دارد، چنین اخباری را که دارای سند ضعیف، اما جهت صحیح هستند را می‌پذیرد، چگونه می‌شود ما در تاریخ چنین اخباری را نپذیریم و با دیده تردید و وضع به این نوع اخبار نگاه کنیم؟ با دقت در آثار شیخ مفید و شیخ صدوق در کتاب الارشاد، اخبار عامی که بعضاً مستند نیستند، اما ایشان این اخبار را آورده‌اند و با دقت نظری موافق اخبار شیعه قرار گرفته است. شیخ صدوق رحمته الله نیز در کتاب عیون اخبار الرضا علیه السلام بسیاری از اخباری که از طریق عامه نقل شده را در این کتاب جمع کرده و تعصب خاصی نسبت به سلسله سند نداشته است.

نگاه تمدنی به تراث روایی و تاریخی باعث استفاده از تمام ظرفیت می‌شود. نگاه تمدنی بر تاریخ میراث اسلامی مانع از دفع و رد اخبار عامه و احادیث عامه می‌شود. اخبار عامی ولو این‌که سند صحیح نداشته باشند و یا مرسل باشد و یا جایی نقل نشده باشند و به عنوان خبر واحد نقل شده باشد، دلیلی بر کذب آن‌ها و رد توسط تاریخ نگاران نیست. تمرکز بر وثوق سند و عدم عنایت به وثوق صدور، باعث طرد بسیاری از اخبار فریقین شده است. بسیاری از رجالیان، مواقعی در اخبار و احادیث اتکا به وثوق سندی نمی‌کنند و با بررسی جهت صدور روایات مورد تحلیل قرار می‌گیرند. احادیث ضعیف السند که طبق قاعده باید طرد شوند، مورد تأیید و استناد قرار می‌گیرند. به مبحث وثوق سندی و وثوق صدور در علم رجال و درایه اشاره می‌شود.

مبنای نویسنده

روش پژوهش این رساله بر اساس اعتبار وثوق صدور اخبار می‌باشد که در برابر وثوق سندی قرار دارد. اخبار با تمرکز بر کثرت و انواع آنها در گونه‌های

مختلف تاریخی، حدیثی، تفسیری و کلامی می‌توان این نتیجه را گرفت که اخبار مزده به خاتم الانبیاء ﷺ نه تنها جعلی نبوده، بلکه فهول هر علمی بر اساس ظرفیت موجود در آن علم به ظن خود، بخشی از اخبار مرتبط را در اثر خود آورده است. در اینجا به‌خاطر تبیین روش رساله که اعتماد بر عموم اخبار بشارات است به کاستی‌های وثوق سندی و اعتبار وثوق صدوری اشاره می‌شود تا از تهمت اخباری‌گری مبرا شود.

مبنای نویسنده اهتمام به روش اعتبار بر صدوری اخبار و روایات است. از این رو روش وثوق صدوری تبیین و کاستی‌های روش وثوق سندی بیان می‌گردد. دقت در نقل اخبار تاریخی نباید باعث از بین رفتن تراث تاریخی مسلمین گردد. برخی از مورخان معاصر، نقل اخبار و احادیث تاریخی که راویان ضعیف در آن هستند را کنار گذاشته‌اند. توجه به تاریخ اسلام برای خارج شدن از ابهامات و بن‌بست‌های کور تاریخی نیازمند استفاده از تراث اسلامی است. این به معنای قبول تمام اقوال نیست و نیازمند سعه صدر و دقت در نقل و نقد می‌باشد.

مبنای پژوهش صاحب رساله در اخذ اخبار پیش از تولد پیامبر ﷺ تمرکز بر وثوق سند و عدم عنایت به وثوق صدور، باعث طرد بسیاری از اخبار فریقین شده، در صورتی که بسیاری از رجالیان در مواقعی در اخبار و احادیث اتکا به وثوق سندی نمی‌کنند و با بررسی جهت صدوری روایات مورد تحلیل قرار می‌گیرند. احادیث ضعیف‌السند که طبق قاعده باید طرد شوند مورد تأیید و استناد قرار می‌گیرند. راویان و احادیث صحیح با احادیث و اخبار راویانی که از جهت فکری با اهل بیت ﷺ فرسنگ‌ها فاصله دارند و یا حتی بی‌پرده غیظ و عناد خود را نشان داده‌اند، باید چه برخوردی کرد؟ سه راهکار برای برخورد در پیشرو وجود دارد:

۱. رد همه احادیث این افراد؛
 ۲. چشم‌پوشی از قصور و تقصیر و قبول اخبار؛
 ۳. برخورد معقول و منطقی.
- این رساله سعی در برخورد معقول و منطقی با احادیث و اخبار پیش از بعثت دارد.

نتیجه‌گیری

این فصل پیرامون کلیات پژوهش و مباحث مقدماتی مانند: مقدمه، تبیین مسأله، سؤالات تحقیق، فرضیه، پیشینه پژوهش، ضرورت و اهداف تحقیق، روش تحقیق، منابع اصلی تحقیق، چارچوب، روش ارزیابی روایات، مبنای نویسنده در اتخاذ اخبار تولد پیامبر اکرم ﷺ که وثوق صدوری است، پرداخته شد. در این فصل به نقد نظریه قائلان به عدم اعتبار اخبار پیش از تولد پیامبر ﷺ پرداخته شده است. بر اساس مبنای مخالف، اخبار پیش از تولد پیامبر ﷺ جعلی و بی ارزش قلمداد می‌شوند، با پرداختن به این نظریه که همه مستشرقان و مهم‌ترین نظریه پرداز که جناب دکتر رمضان محمدی هستند و نقد مواردی از کتاب ایشان فصل اول پایان می‌پذیرد.

منابع و مأخذ

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، *أمالی صدوق*، ترجمه: کمره‌ای، چ ۶، تهران: کتابچی، ۱۳۷۶.
۲. راوندی، قطب‌الدین، *الخرائج و الجرائح*، تصحیح: محمدباقر موحد ابطحی اصفهانی؛ قم: انتشارات رسا، [بی تا].
۳. رنجبر، محسن، «ارهاصات در زندگی پیامبر اکرم ﷺ از منظر تاریخ، تاریخ اسلام در آینه پژوهش، سال ششم، شماره چهارم، ۱۳۸۸.
۴. شفیعی خوزانی، زیبا؛ عالم زاده، هادی، «زندگی نامه پیامبر اکرم ﷺ پیش از رسالت: نقد و بررسی آراء رژی بلاشر»، تاریخ و تمدن اسلامی، سال دهم، شماره نوزدهم، بهار و تابستان ۱۳۹۳.
۵. طبرسی، فضل بن حسن؛ *مجمع البیان فی تفسیر القرآن*، تحقیق: رضا ستوده؛ تهران: انتشارات فراهانی، ۱۳۶۰.
۶. علامه حلّی؛ *کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد*، تعلیقه: حسن حسن‌زاده آملی؛ قم: مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۰۷ق.
۷. محمدی، رمضان، *نقد و بررسی گزارش‌های زندگانی پیش از بعثت پیامبر ﷺ*، چ ۱، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۷.